

12. **Рябика В.Л.** Генезис и понятие современных политических партий в Украине / В.Л. Рябика // Науковий вісн. Одеського держ. економічного ун-ту Всеукр. асоц. молодих науковців. – 2003. – № 1. – С. 126–133.

13. **Шкурят І.В.** Реформа виборчої системи в Україні / І.В. Шкурят // Збірник наук. праць УАДУ. – К. : Вид-во УАДУ, 1998. – Вип. 1. – С. 216–222.

14. **Шкурят І.В.** Становлення та розвиток політичних виборів в Україні (управлінський аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управління / 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / І.В. Шкурят. – К., 2002. – 21 с.

УДК 321.011.5:316.3

А. В. Ткаченко

СУТНІСТЬ СИСТЕМИ «ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ» ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ

Досліджується сутність системи «електронного уряду». Аналізується світовий досвід провадження електронного уряду та можливості переходу України до цієї системи. Виокремлюються завдання та рівні реалізації електронного уряду. Подається характеристика принципів електронного уряду та основні етапи його здійснення.

Ключові слова: електронний уряд, традиційний уряд інформаційні технології, комунікація, органи влади, інформаційне суспільство, електронний ринок, публічна влада, політична мережа.

Исследуется суть системы «электронного правительства». Анализируется мировой опыт внедрения электронного правительства, и возможности перехода Украины к этой системе. Выделяются задания и уровни реализации электронного правительства. Подается характеристика принципов электронного правительства и основные этапы его реализации.

Ключевые слова: электронное правительство, традиционное правительство, информационные технологии, коммуникация, органы власти, информационное общество, электронный рынок, публичная власть, политическая сеть.

Investigate the nature of the «electronic government». Analyzes the international experience of e-government, and the possibility of Ukraine's transition to this system. Allocated tasks and levels of e-government implementation. Served characteristic principles of e-government and the main stages of its implementation.

Keywords: e-government, traditional government, information technology, communication, government, information society, e-market, public authority, the political network.

© А. В. Ткаченко, 2012

В умовах сучасного динамічного та інформаційного суспільства достатньо актуальним стає питання впровадження системи «електронного уряду». Варто зазначити що дана проблематика наразі хвилює не лише представників влади а й кожного свідомого громадянина. Враховуючи сучасні можливості комп'ютерних технологій та швидкий розвиток дистанційної комунікації можливо свідчити про те що на даний час електронний уряд є реальною альтернативою уряду традиційному.

Що стосується джерельної бази та рівня розробленості теми, то слід зауважити, що дана проблемі є достатньо розвиненою. Серед вітчизняних науковців в розробку концепції електронного уряду здійснили вагомий внесок такі вчені, як І. Агамирзян [1], М. Арич [2], О.Баранов [4], О.Ємельяненко [7], А.Асанова [3], В.Дрожжінов [5], О.Штрік [5], Л. Сморгунов [9] та багато інших.

Основною метою статті є систематизація та узагальнення літературної бази з проблематики системи електронного уряду а також аналіз світового досвіду його впровадження . Поставлена мета дозволяє сформулювати наступні цілі: дослідити сутність поняття «електронний уряд», проаналізувати світовий та вітчизняний досвід із впровадження електронного уряду, охарактеризувати особливості, принципи та рівні електронного уряду, а також визначити основні етапи запровадження електронного уряду.

Доцільним буде розпочати висвітлення теми із основної дефініції, тобто із визначення «електронного уряду». Існує величезна кількість визначень даного поняття. Наведемо деякі із

них.

Інформаційна система «Електронний уряд» – це система збору, введення, пошуку, обробки, збереження та надання на вимогу користувача згідно з визначеними критеріями інформаційних ресурсів, покликана забезпечити надання органам влади послуг фізичним та юридичним особам, а також їх інформування про діяльність органів влади [8].

Електронний уряд (англ. e-Government) – це модель державного управління, заснована на використанні сучасних інформаційних та комунікаційних технологій для підвищення ефективності та прозорості влади, а також встановлення суспільного контролю над нею. Необхідною умовою переходу до електронного уряду є широка інформатизація всіх процесів у звичайній діяльності міністерств, відомств, місцевих органів виконавчої влади, причому як внутрішніх, так і зовнішніх [6].

Електронний уряд – це спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій [11].

О. Баранов зазначає, що *електронний уряд* – це уряд, у якому вся сукупність як внутрішніх, так і зовнішніх зв'язків і процесів підтримується й забезпечується відповідними інформаційно-комп'ютерними технологіями. Іншими словами, необхідною умовою переходу до електронного уряду є широка інформатизація всіх процесів у звичайній діяльності міністерств, відомств, місцевих органів виконавчої влади, причому як внутрішніх, так і зовнішніх [4].

Саме поняття «електронного уряду» з'явилося на початку 90-х років, реалізовуватися ж практично воно почало тільки наприкінці 90-х. Першим у світі ідею урядового порталу реалізував Сінгапур. Він став першою країною, де у 1999 році був створений масштабний урядовий портал. Урядовий портал країни не тільки почав надавати інформаційні послуги, але й дозволив отримати деякі державні послуги, для яких раніше населення було змушене відвідувати різні міністерства та відомства. Портал підтримує кілька розділів: бізнес, оборона, освіта, зайнятість, охорона здоров'я, житло, правопорядок та інше. Кожна державна установа відповідає за свій сектор [11].

Законодавча система США пішла далі всіх у процедурному підході до фіксації змін у житті суспільства, тому не дивно, що саме ця держава стала однією з перших у розробці систем електронного уряду.

Ще в лютому 1997 року американська адміністрація виступила з ініціативою «Удосконалення урядової діяльності через нові технології», а в 2000 році стартував проект FirstGov, що об'єднав близько 20 000 сайтів державних органів різних рівнів. Проект здійснювався в кілька етапів: до 2002 року проводилися нескладні операції (наприклад, оформлення водійських ліцензій, заповнення деяких електронних документів), з 2002 по 2005 рік – створювався єдиний сайт електронного уряду, що дозволив американцям спілкуватися в Інтернеті як із представниками федерального уряду, так і з органами урядування штатів і міст [11].

У Європі лідером в цій області є Великобританія – з 2000 року реалізується програма “E-citizen, e-business, e-government” («Електронний громадянин, електронний бізнес, електронний уряд») у рамках проекту «Стратегічної структури для обслуговування суспільства в інформаційному столітті». Програма передбачає розвиток і використання всіх електронних видів державних послуг – вони можуть надаватися через Інтернет, мобільний зв'язок, цифрове телебачення, центри обслуговування викликів (кол-центри) [11].

Якщо говорити про країни Центральної і Східної Європи, то Європейський Союз уже створив фонд “Smart”, задачею якого є надання допомоги цим країнам в «електронізації» діяльності державних органів. На просторі колишнього СРСР першими впроваджувати електронне урядування почали країни Балтії – Естонія і Латвія [11].

У пострадянських країнах на цей час реалізуються різні проекти, які становлять основу «електронного уряду»: удосконалюється телекомунікаційна інфраструктура, починається широке вживання корпоративних систем в митній, фінансовій, податковій областях; формуються різні електронні реєстри, кадастри [11].

В Україні першим етапом створення подібної системи прийнято вважати 1998 р. Тоді було ухвалено Національну програму інформатизації. У ній один з напрямів присвячений створенню відомчих інформаційно-аналітичних систем. Лише в 2000-2001 роках був передбачений розвиток або створення понад 30 інформаційно-аналітичних систем різноманітного рівня та двох десятків систем електронних інформаційних ресурсів загальнодержавного масштабу. До них можна віднести: системи інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної статистики, податкової адміністрації, митної служби, міністерств транспорту, праці та соціальної політики,

Наразі відбувається модернізація системи електронного урядування, готується нова концепція розвитку веб-порталів органів виконавчої влади, яка забезпечить інтерактивний зв'язок між владою та громадянами, бізнесом і зможе надавати цілий ряд послуг [2].

Електронний уряд – це нове явище для України, воно є резонансним і широко обговорюється серед громадян. Предметом дискусії є також майбутнє урядів взагалі. У цьому контексті виділяють дві крайні точки зору:

1. В умовах найбільшого поширення інформаційних комп'ютерних технологій роль держави, уряду, місцевих органів влади й інших централізованих владних інститутів нівелюватиметься. Це пояснюють тим, що «електронна демократія» (комп'ютерні технології) зможе забезпечити реальну можливість участі в ухваленні управлінських рішень найширшим верствам населення, усім без винятку громадянам. Справді, сучасні техніка й технології в принципі дозволяють це зробити. Але уявіть собі, щодня ви після роботи маєте сідати до монітора комп'ютера й висловлювати свою думку з усіх важливих і менш важливих питань держави, області, міста, району тощо. При цьому вам необхідно вивчити історію питання, оцінити соціально-економічні, екологічні, політичні й інші наслідки ухвалення рішення. Напевно, для багатьох з нас це видасться досить обтяжливим. Та й прийняті рішення хтось повинен реалізовувати, контролювати їхнє виконання. Очевидно, певні органи, наділені владними повноваженнями [3].

2. Впровадження інформаційних технологій не призводить до зниження ролі державних інституцій, органів самоврядування, навпаки – підвищення ефективності діяльності згаданих органів, яке визначає ще більшу їхню значимість. Але в чому праві ініціатори дискусій, так це в тому, що в умовах широкого використання комп'ютерних технологій необхідно переглядати парадигму державного, адміністративного управління [3].

Основними завданнями електронного уряду є:

- Налагодження інформаційних комунікацій між органами влади, створення централізованих баз даних з технологіями розподіленої обробки даних для забезпечення електронного документообігу в усіх органах влади

- Забезпечення надання органами влади фізичним та юридичним особам послуг електронними засобами у доступній та зручній формі, без часових та просторових обмежень

- Сприяння розвитку електронного ринку товарів і послуг для забезпечення державних замовлень, організації тендерів, ефективності управління виробництвом та реалізацією товарів і послуг з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на міжнародному ринку

- Впровадження електронної демократії як форми забезпечення прозорості, довіри у відносинах між державою і громадянами, бізнесом, ГО; відкритості публічної адміністрації для громадського контролю

- Підвищення якості життя громадян через удосконалення надання соціальних послуг, системи охорони здоров'я, забезпечення гарантій правової, екологічної й особистої безпеки, розширення можливостей для освіти

- Впровадження системи електронного голосування [8].

Поняття «governance» відображає зміни, якими характеризуються і відносини громадянського суспільства та органів публічної влади в нових умовах мережевого суспільства, і відносини всередині організаційної структури держави. Вважається, що сформовані міжорганізаційні мережі в системі нового публічного управління відрізняються від внутрішньоорганізаційних мереж в системі бюрократичного управління. Мережі всередині ієрархій, або внутрішньоорганізаційні мережі ставлять відносини між акторами під управлінську структуру, яка регулює вирішення конфліктів і направляє поведінку. Внутрішньоорганізаційні мережеві форми включають спільні підприємства, стратегічні альянси, ділові групи, підприємства з особливими правами, дослідницькі консорціуми, контрактні відносини і міжміністерські, міжвідомчі та міжгалузеві утворення. Хоча в останніх мережах існують конфлікти, однак, якщо рівень довіри і кооперативного співробітництва в них високий, то тут спостерігаються значні скорочення транзакційних витрат, краще використання спільних ресурсів, більший рівень інновативності, тобто більше умов, що забезпечують ефективність управлінської та загальної діяльності. В цьому відношенні Інтернет та нові інформаційні технології створюють додатковий базис для підвищення ефективності, хоча в урядових організаціях та спостерігається опір змінам [9].

В умовах переходу до нової мережевої моделі публічного управління спостерігається рухливість в концептуальному обґрунтуванні використання інформаційно-комунікаційних технологій в публічному управлінні. У загальному і цілому рух йде в напрямку більш широкого розуміння можливостей ІКТ. Термінологічно це виражається в переході від концепції

електронного уряду (e-government) до концепції електронного управління (e-governance). Якщо в центрі концепції електронного уряду лежали поняття відкритість інформації та надання публічних послуг он-лайн, то нове розуміння включає в себе такі концепти, як співпраця, участь, координація. Фактично мова тут йде про електронну демократію, яка б дозволяла розширити форми впливу громадян на процес прийняття та реалізації політичних рішень: «Електронне урядування змінює способи, які уряд використовує, маючи справу з громадськістю, а також одночасно це пред'являє нові вимоги до деяких форм участі з боку громадян. Це породжує деяку довіру до того, що електронне управління, ймовірно, призведе до деяких форм електронної демократії» [9]. В цьому відношенні проводиться диференціація між термінами «електронний уряд», «електронна адміністрація» та «електронне управління». Електронний уряд стосується міжорганізаційних відносин, що включають політичну координацію, впровадження політичних рішень і надання публічних послуг. Електронна адміністрація має відношення до внутріорганізаційних відносин і включає в себе розвиток політики, організаційну діяльність і менеджмент знання. А електронне управління характеризує відносини між громадянами, урядовими структурами, громадською думкою та обраними офіційними особами. Його основними складовими є демократичний процес, відкритий уряд і прозорий механізм прийняття рішень [10]. Формування нової концептуальної парадигми розширює уявлення про можливі шляхи використання електронних засобів. Урядові портали перестають задовольняти новим вимогам, виникають нові електронні мережеві структури, що поєднують уряд, цивільні асоціації, політичні партії, центри громадської думки і засоби масової інформації [9].

Виділяють такі рівні реалізації моделі електронного уряду:

«Уряд – громадянам»

(Government 2 Citizens, G2C; організація зворотного зв'язку з громадянами)

З введенням систем G2C громадяни зможуть набагато менше стояти в чергах за типовою інформацією, довідками і формами. Бюджет заощаджує при цьому значні ресурси на адміністрування типових процедур, а громадяни – час і свої гроші [6].

«Уряд – бізнесу»

(Government 2 Business, G2B; відносини державних органів і бізнесу)

Це автоматизація податкових виплат, проведення електронних тендерів на постачання продукції тощо. Уряд Швеції вже пересвідчився, що при переході на електронну систему закупівель економія коштів становить 50 %. Система виявилася настільки ефективною, що державними установами Швеції проводиться близько 95 % закупівель через електронні канали [6].

«Уряд – уряду»

(Government 2 Government, G2G; автоматизація відносин і документообігу між відомствами)

G2G – частина об'єднаної інформаційної системи, що забезпечує виконання таких задач:

- керування роботою державного апарату;
- координація діяльності регіональних управлінь і територіальних підрозділів;
- ведення внутрішнього діловодства [6].

Основними принципами побудови електронного уряду є:

- Надання послуг у будь-який момент часу (24 години на добу)
- Максимальна простота і прозорість (обслуговування звичайних громадян, а не тільки фахівців)
- Єдині технічні стандарти і взаємна сумісність (електронні додатки повинні відповідати принципам єдиної архітектури систем ідентифікації, безпеки, дизайну)
- Забезпечення конфіденційності і виконання правил інформаційної безпеки
- Беззастережна орієнтація на думку громадян при реалізації нововведень [6].

Виділяють 5 основних етапів розвитку системи електронного уряду.

На першому етапі створюються веб-ресурси різних міністерств і відомств, що містять інформацію про їхню місію і напрямки діяльності. Сайти державних органів, як правило, не підтримуються централізовано і не об'єднуються в єдиний портал.

На другому етапі з'являються перші елементи інтерактивності (наприклад, відправлення питань і одержання відповідей громадян за допомогою електронної пошти). Постійно публікуються новини про діяльність державних органів влади.

Третій етап характеризує поява повноцінної інтерактивності – можливості здійснювати операції в режимі он-лайн (наприклад, сплатити штраф, замовити паспорт, продовжити дію деяких ліцензій і патентів тощо). Така конкретизація роботи електронного управління, що полягає вже не стільки в інформуванні, скільки в обслуговуванні, припускає створення спеціальних сайтів для підтримки цих сервісів не лише для центральних, але і для міських, і навіть районних, органів влади.

Четвертий етап – створення об'єднаних порталів різних відомств і служб, через які можна здійснювати будь-які види трансакцій, для яких раніше було потрібно звертатися безпосередньо в державний орган. Через регіональні портали стає можливою реєстрація підприємств, оформлення фінансових документів, легалізація іноземних документів тощо. З'являються регіональні портали, що поєднують у собі як увесь спектр державних послуг, так і послуги недержавного сектору – підключаються системи електронної комерції, інтернет-банкінгу.

На п'ятому етапі відбувається створення електронної системи державного управління на основі єдиних стандартів, а також урядового portalу як єдиної точки доступу до всіх послуг – і для громадян, і для бізнесу. Більшість фахівців вважає, що найвищим ступенем розвитку електронної демократії є запровадження електронної системи волевиявлення (електронного голосування) [6].

Посилаючись на вище викладене, слід сказати що, всі поставлені завдання були виконані. Отже, можемо зробити висновок, що навіть короткий огляд проблеми створення електронного уряду, свідчить про пильну увагу, що приділяється даному питанню як за кордоном так і на терені України. Таким чином Останнім часом представниками уряду досить часто ведуться обговорення стосовно впровадження електронного уряду. Але, на жаль, найчастіше створення такої системи зводиться лише до наявності веб-сайту, який в першу чергу виконує інформаційну функцію. Тому в першу чергу потрібно розуміти, що йдеться про інформатизацію всіх управлінських процесів в органах державної влади всіх рівнів.

До того ж що стосуються України, то власне перехід до електронного уряду відбуватиметься ще складніше ніж в західних країнах. Причиною тому є бюрократичні та кон'юнктурні особливості. Лише створення загальної атмосфери затребуваності роботи із широким використанням сучасних комп'ютерних технологій з одного боку й політичної волі з іншого сформує умови для швидкого створення електронного уряду [4].

Бібліографічні посилання:

1. **Агамирзян И.** Электронное правительство в контексте глобализации [Електронний ресурс] / И. Агамирзян. – Режим доступу: http://www.garweb.ru/conf/ms/20020626/smi/msg.asp?id_msg=41833.htm.
2. **Арич М. І.** Основи побудови системи «Електронний уряд» [Електронний ресурс] / М. І. Арич. – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/9/arych.php>
3. **Асанова А.** Електронний уряд як дійовий механізм взаємодії і форма співпраці держави та громадян в інформаційному суспільстві [Електронний ресурс] / А. Асанова. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/20061/txts/TEKHOLOGIYA/06aa_avis.pdf.
4. **Баранов О.** Електронний уряд в Україні? Буде! Коли? [Електронний ресурс] / О. Баранов. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/3000/3050/33406/>.
5. **Дрожжинов В.** Электронное правительство информационного общества [Електронний ресурс] / В. Дрожжинов, А. Штрик. – Режим доступу: www.pcweek.ru/year2000/n15/cp1251/strategy/index.htm.
6. «Електронний уряд» столиці енергетиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.en-dar.com/?str3=new_e&in=1712
7. **Ємельяненко О.** Традиційний та електронний уряд: концептуальні відмінності [Електронний ресурс] / О. Ємельяненко. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/811/>.
8. Інформаційна система «електронний уряд» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.znannya.org/?view=concept:421>
9. **Сморгунов Л. В.** Политические сети, информационные технологии и публичное управление: переход от концепции «e-Government» к «e-Governance» [Електронний ресурс] / Л. В. Сморгун. – Режим доступу: [160-161 http://old.conf.infosoc.ru/2005/thes/68.html](http://old.conf.infosoc.ru/2005/thes/68.html)
10. Состояние э-правительства: глобальная перспектива [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://egov-center.ru/files/000042.pdf>
28. E-GOV у світі. Світовий досвід е-урядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nc.gov.ua/menu/e_gov/

УДК 352.075/.077

А. Л. Сухорукова

РОЛЬ І МІСЦЕ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДЕРЖАВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналізуються такі дефініції як «кадрова політика» та «державна кадрова політика»,

© А. Л. Сухорукова, 2012